

- тивізму, згуртованості педагогічного колективу;
- 5) реалізації відповідальності: педагоги більш добросовісно виконують ту чи іншу роботу, якщо самі у повній мірі відповідають за її виконання;
  - 6) свободі вибору змісту навчання, розробці планів, програм, форм, темпу роботи;
  - 7) хорошій зарплаті;
  - 8) можливості професійного росту;
  - 9) хороших умовах праці;
  - 10) справедливій критиці.

Суттєво значущою є задоволення потреби в позитивній оцінці діяльності педагога в умовах групової взаємодії. Ефективність педагогічної діяльності великою мірою залежить від стилю і характеру взаємостосунків, які склалися в педагогічному колективі. Колектив, в якому люди об'єднані загальними цінностями і цілями, де сформувався особливий тип міжособових стосунків, які характеризуються високою згуртованістю, колективістським самовизначенням, високою референтністю членів, – найбільш сприятливе середовище для самовираження вчителів, для створення авторських педагогічних систем як найвищої форми їх самовираження, тобто колектив є своєрідним інструментом у досягненні індивідуальних цілей педагогів.

Література

1. Амонашвили Ш.А. Психологические основы педагогики сотрудничества. К., 1991.
2. Анисимова В.В. Педагогическая система учителя. Волгоград, 2004.
3. Кузьмина Н.В. Очерки психологии труда учителя. Л., 1967.
4. Митина Л.М. Учитель как личность и профессионал. М., 1994.
5. Рогов Е.И. Личность в педагогической деятельности. М., 1994.

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ДО МАЙБУТНЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ковальчук Б.В., Ковальчук Л.О. (Львів)

В європейській освіті на сьогодні особливого поширення набув компетентнісний підхід, за яким результатами навчання фахівців з вищою освітою вважають набори компетенцій. Вони включають сукупність знань, умінь, навичок фахівця, його спроможність приймати рішення і діяти самостійно, здатність вирішувати життєві і професійні проблеми тощо.

Аналіз зарубіжних і вітчизняних досліджень засвідчує, що у психолого-педагогічних джерелах немає чіткої визначеності щодо сутності компетентнісного підходу. Зокрема, **компетентнісний підхід** тлумачать як пріоритетну спрямованість на цілі – вектори освіти (навчання, учіння, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація і розвиток індивідуальності). Інструментальними засобами досягнення цих цілей виступають принципово нові **освітні конструкти**: компетентності, компетенції і метапрофесійні якості [2, с. 5].

Зазначимо, що у поглядах учених щодо визначення головних понять нашого дослідження ("компетентність", "професійна компетентність", "компетенція", "ключові кваліфікації" тощо) простежується чітко виражена практико-

орієнтована, діяльнісна спрямованість змісту вищої освіти, оцінки навчальних досягнень студентів. Розглянемо сутність поняття "компетентність".

Під **компетентністю** (від лат. *competens* – належний, досвідчений) розуміють поінформованість, обізнаність, авторитетність [3, с. 431]. В. Гриньова, розглядаючи проблему формування педагогічної культури майбутнього вчителя, характеризує **компетентність** як систему знань і умінь, переконань, реалізація себе у певних видах діяльності, цілісність і гармонійна єдність індивідуальних властивостей [1, с. 16]. Достатньо повне визначення компетентності спеціаліста з вищою освітою подає Ю. Татур. На думку вченого, **компетентність спеціаліста з вищою освітою** – це виявлені ним на практиці намагання і здатність (готовність) реалізувати свій потенціал (знання, уміння, досвід, особисті якості тощо) для успішної творчої (продуктивної) діяльності у професійній і соціальній сферах, усвідомлюючи соціальну та особисту відповідальність за результати цієї діяльності, необхідність її постійного вдосконалення [4, с. 9].

Готовність студентів природничих факультетів до майбутньої педагогічної діяльності забезпечує низка професійно-зорієнтованих (відповідно до фаху) і педагогічних дисциплін ("Педагогіка", "Основи професійної майстерності", "Педагогіка вищої школи", "Методики викладання"). У процесі їхнього вивчення формується низка **компетентностей**:

- *професійна* (засвоєння глибоких знань у галузі відповідної науки, формування професійних умінь і навичок, професійного мислення, професійної культури, креативності та ін.);
- *методологічна* (оволодіння комплексом фундаментальних наукових ідей, підходів, знань і способів діяльності, які визначають ступінь сформованості науково-теоретичного мислення, оволодіння науковими принципами і методами дослідження, аналізу, узагальнення та оцінення власного педагогічного досвіду, прогнозування перспектив подальшого професійного росту тощо);
- *психолого-педагогічна* (освоєння ґрунтовних знань з педагогіки і психології, оволодіння сучасними формами, методами, засобами й технологіями навчання, формування педагогічного мислення, педагогічної культури, педагогічної майстерності, оволодіння педагогічним тактом, способами і засобами виховного впливу тощо);
- *методична* (формування умінь щодо застосування методів, прийомів, засобів, форм організації навчання, розроблення і впровадження інноваційних технологій навчання, використання у навчально-виховному процесі сучасних педагогічних технологій виховання студентської тощо);
- *інформаційно-комунікативна* (інформаційна культура та комп'ютерна грамотність викладача вищої школи, оволодіння ним сучасними інформаційними технологіями, впровадження їх у навчальний процес; формування культури усного та письмового мовлення; оволодіння ефективними методами, прийомами, вербальними і невербальними засобами професійно-педагогічного спілкування, вироблення індивідуального стилю спілкування, моделі поведінки та моделі управління навчальною діяльністю студентів і т. ін.).

Актуальність дослідження окресленої проблеми, на нашу думку, визнається винятково важливою роллю професійного становлення майбутніх педагогів саме на етапі професійно-педагогічної підготовки під час навчання студентів у вищому навчальному закладі. Молода людина, яка вступила у вищий навчальний заклад, має індивідуальні особливості, сформовані під впливом родини, школи, життєвих умов тощо. Вони виявляються у системі її

цінностей, переконань, інтересів, позицій, норм поведінки, у ставленні до себе, світу, обраного фаху. Подальше формування особистості молодшої людини, яка обрала професію педагога, її професійне становлення, успішність у майбутній педагогічній діяльності залежать від організації педагогічного процесу у вищому навчальному закладі, її власної активної діяльності, впливу різних соціальних і культурних чинників.

Адже професійна діяльність викладача вищого навчального закладу пов'язана з необхідністю осмислення й вирішення найрізноманітніших за своєю природою педагогічних ситуацій, розв'язанням складних навчально-виховних завдань, спрямованих на розвиток особистості студента – майбутнього фахівця. Ефективність професійної діяльності педагога визначається не тільки його майстерністю викладання змісту навчального матеріалу, здатністю виникнути й зрозуміти суть педагогічної задачі чи ситуації, а й комплексом важливих професійних умінь (співвіднести її з когнітивною, потребнісно-мотиваційною, емоційно-вольовою, морально-ціннісною та іншими сферами особистості своїх вихованців, зрозуміти їхній внутрішній світ, налагодити з ними ділові й емоційні контакти, організувати індивідуальну і обопільну роботу щодо її вирішення тощо). Отже, теорія і практика вищої освіти має бути спрямована на створення таких педагогічних умов, які забезпечують формування системи компетентностей викладача вищої школи у процесі підготовки до майбутньої професійної діяльності. До них ми відносимо:

- чітке визначення цілей та змісту професійно-педагогічної освіти;
- мотивацію студентів до майбутньої педагогічної діяльності;
- тісну співпрацю кафедр, які здійснюють професійно-педагогічну підготовку майбутнього викладача вищої школи, та аспірантури;
- впровадження у навчальний процес інноваційних технологій навчання, інтерактивних методик;
- навчально-методичне забезпечення процесу професійно-педагогічної підготовки (створення навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін, розроблення підручників і навчальних посібників, їхніх електронних версій з урахуванням професійної спрямованості та ін.);
- організацію і проведення педагогічної практики у вищих навчальних закладах різного рівня акредитації;
- організацію та проведення науково-педагогічних досліджень на різних ступенях навчання (бакалаврському, магістерському та ін.).

Література

1. Гриньова В.М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний і методичний аспекти): Автореф. дис. ... д-ра пед. наук. К., 2001.
2. Зеер Э., Павлова А., Сыманюк Э. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход: Учеб. пособие. М., 2005.
3. Словник іншомовних слів /За ред. О.С. Мельничука. К., 1985.
4. Татур Ю. Компетентностный подход в описании результатов и проектирования стандартов высшего образования. М.: Исслед. центр проблем качества подгот. специалистов, 2004.